

EEN NOODZAKELIJKE INVENTARIS (II)

=====

In ons jaarboek van 1988 verscheen onder dezelfde titel een beschrijving van wat tot nog toe over de geschiedenis van Rumst gepubliceerd werd. In het jaarboek van 1990 zetten we het inventariswerk verder. Wat bestaat over Rumst in het verleden op cartografisch gebied ?

1. Helaas beschikken we niet over een meetboek van Rumst. De kaart die het meetboek vergezelt is het resultaat van een algemene meting van de belastbare gronden of erven, perceelsgewijze, voorloopster van onze huidige kadasterkaart. De figuratieve kaart bij het meetboek van Boom (1721) is weergegeven bij B. LAMOT, Hoe Boom groeide, Boom, 1957. Ze biedt een schat aan toponieme gegevens, die wij voor Rumst moeten ontberen.

2. Vermits er in Rumst geen belangrijke kerkelijke goederen lagen, beschikken we vanzelfsprekend ook niet over een figuratieve kaart over zulke goederen. Geen goederen, geen kaart !

3. Belangrijke domeinen, de Meentocht, het Hof ten Eiken (Strooien Toren) en Eekhoven werden in de XVIIIde eeuw verkocht. Normaler wijze zouden we dus over kaarten van die verkochte domeinen moeten beschikken. Niets ! Ook van Tibur (Stenen Huis) of Créqui (Terhagen) : niets ! Misschien komt er later toch nog iets te voorschijn.

4. In het oud kerkelijk archief van Rumst Sint-Pieter (Algemeen Rijksarchief Antwerpen) bevindt zich onder nr 68 een sterk geschonden perkamenten figuratieve kaart van het Heindonkse Bovenzande, de polder over de Rupel (1688). Aan de hand van een fotokopie heeft ons medelid H. Marckx deze kaart nagetekend, zodat de schaarse gegevens beter tot hun recht komen. De kaart geeft vanzelfsprekend in eerste instantie de polder van Heindonk weer, maar ook de Rupel en de rechteroever, langs de kant van Rumst dus. Het onderzoek op deze kaart (formaat iets groter dan een quartoblad) is nog niet beëindigd.

Vergeten we niet dat Heindonk eeuwenlang tot de heerlijkheid van Rumst behoorde.

5. In 1706 werd de weg Mechelen-Kontich rechtgetrokken. Het is dus niet Napoleon die dat gedaan heeft. Onze kring beschikt over een fraaie fotokopie van het tracé-plan. De gronden die door het recht-trekken van de baan getroffen worden, staan duidelijk aangeduid met hun eigenaars. Een soort meetboekkaart dus, maar beperkt tot het tracé. De oorspronkelijke kaart berust, naar men ons zei, op het Stadsarchief te Antwerpen.

6. In de archieven van het Armée de Terre te Vincennes (Parijs) worden twee militaire kaarten bewaard, getekend door de cartograaf Naudin le Jeune.

De eerste : Carte particulière des environs d'Anvers compris entre Lillo, Herenthals, Lier et Rupelmonde avec légende, gekleurd, perkament, schaal 1/43.200 (1703)

De tweede : Carte des environs d'Anvers et de Lier, depuis Hulst au Nord-Ouest et Malines au Sud, avec légende, gekleurd, perkament, schaal 1/28.800 (1726)

De kaarten zijn getekend tijdens de Spaanse successieoorlog. Ze bestrijken het westelijk deel van de Schelde-Maeslinie. Alle bolwerken, en er waren er vele, zijn er op aangeduid.

Onze kring bezit zwart-witte fotonegatieven van deze kaarten. Rumesta heeft het gebied van Rumst vergroot afgedrukt. Andere stukken van de kaart kunnen door ons eventueel eveneens worden afgedrukt.

De kaarten missen evenwel de preciesheid die nr 8 zal kenmerken: de maker hiervan heeft zich zonder twijfel laten inspireren door Naudin.

7. Het Rijksarchief te Brussel, Afdeling Kaarten en Plattegronden, nr 374, bewaart een Fragmentaire Kaart van een gedeelte van de Gete, de Demer en de Dijle tot haar monding in de Rupel, met de plattegronden der steden, gelegen aan deze rivieren (o.a. ook een piepklein dorpsplan van Rumst). Auteur en beroep : niet vermeld. Zonder datum (volgens ons : XVIIIde eeuw). Pen, aquarel, papier op linnen. Nederlandse tekst, geen legende. Afmetingen linnen kader : 64,5 x 116 cm.

Het schattig plannetje van Rumst geeft zeer duidelijk de Veerstraat

aan, het kasteel, de kerk, het Tongske op de bek, de steenbakkerijen van Terhagen, de molens van Rumst (vage situering), Heindonk en ook kasteel De Bocht. De loop der rivieren rond Rumst is precies aangegeven, de twee eilandjes aan de monding van de Rupel inbegrepen.

8. De meest preciese kaart van Rumst uit de tijd van het Oud Regiem is de bekende (gekleurde) Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, ook genoemd kaart (de) Ferraris, 1771-1778. Spijtig genoeg ligt Rumst, en dan nog wel de dorpskom, op de scheiding van twee deelkaarten, Mechelen en Willebroek. De Belgische stafkaarten, die steunen op Ferraris, nemen de indeling over. De kabinetskaart is nog altijd te verkrijgen bij het Gemeentekrediet. Pro Civitate, Brussel, heeft in 1965 gezorgd voor de fraaie weergave van de oorspronkelijke kabinetskaart. De lof van deze kaarten dient niet meer gemaakt te worden.

9. De Heer Burgemeester, Francis van den Eede, bezorgde ons het dénombrément van de goederen van de Prins de Ligne, de laatste heer van Rumst, in ons dorp (1730). Spijtig genoeg, weer geen figuratieve kaart. Waarschijnlijk berust ze in het archief van Beloeil, maar dit is uiterst moeilijk toegankelijk.

10. De gemeente Rumst is in het bezit van de Franse atlas van het kadaster voor Rumst, opgesteld in 1803. Een prachtige kaart van de gemeente, met haar vier secties van de Franse tijd. De atlas telt acht kaarten van 50 x 60 cm. Een klapper met de lijst van de bezitters en andere bijzonderheden hoort er bij. Rumesta gaf de kaarten uit, alsook de klapper met de eigenaars.

Deze atlas is een uitstekend instrument om het uitzicht van onze gemeente (Rumst en Terhagen) te leren kennen op het einde van het Oud Regiem.

11. Te vermelden valt nog de kadasterkaart van ongeveer 1860, het plan van Popp. Deze kaart is nog altijd verkrijgbaar te Brussel in

het Kartografisch Instituut. Ze behelst de verschillende deelkaarten van onze gemeente, de percelen met hun oppervlakte, de eigenaars en een concordantie . De kaart is opgemaakt bij het begin van de industriële revolutie in onze streek.

12. De kaart van Van der Maelen is van iets vroegere datum. Ze is geen kadasterkaart en ze biedt weinig bijzonderheden.

13. - 14. De gemeente bewaart een atlas van de buurtwegen en ook een van de niet bevaarbare waterlopen. XIXde eeuw.

15. Tenslotte vermelden we de vroegere en hedendaagse stafkaarten van het belgisch leger. Ze volgen nog steeds de indeling van Ferraris. Ze kunnen dienst bewijzen. Interessant is zeker de kaart op 1/10.000.

K. Swenden